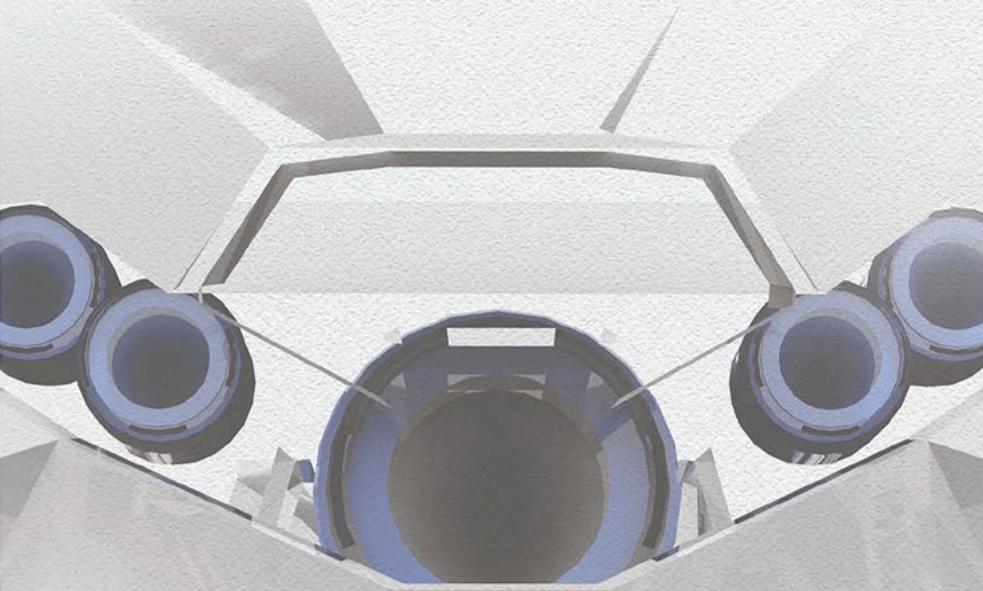


Autor fenomenálnej série Nadácia

ISAAC ASIMOV



ROBOTI
ÚSVITU

ŠTVRTÁ KNIHA SÉRIE ROBOT

Ljndeni

Roboti úsvitu

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Ljndeni

Isaac Asimov

Roboti úsvitu – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.


ALBATROS MEDIA

ROBOTI ÚSVITU

ISAAC ASIMOV

**ROBOTI
ÚSVITU**

Z angličtiny preložil Patrick Frank

Ljndeni

*Venované Marvinovi Minskému
a Josephovi F. Engelbergerovi, ktorí
sú stelesnením teórie a praxe robotiky.*

OBSAH

1	BALEY	11
2	DANEEL	40
3	GISKARD	67
4	FASTOLFE	88
5	DANEEL A GISKARD	113
6	GLADIA	152
7	ZNOVA FASTOLFE	186
8	FASTOLFE A VASILIA	214
9	VASILIA	237
10	ZNOVA VASILIA	261
11	GREMIONIS	281
12	ZNOVA GREMIONIS	301
13	AMADIRO	328
14	ZNOVA AMADIRO	347
15	ZNOVA DANEEL A GISKARD	378
16	ZNOVA GLADIA	403
17	PREDSEDA	419
18	ZNOVA PREDSEDA	447
19	ZNOVA BALEY	472

1

BALEY

1

Eliáš Baley sa utiahol do tieňa pod stromom a zamrmlal si: „Ja som to vedel! Potím sa!“

Zastal, vystrel sa, utrel si rukou pot z čela a trpkosť sa pozrel na to, akú ju má teraz mokru.

„Tak nerád sa potím!“ povedal všetkým a nikomu, akoby deklamoval nejaký kozmický zákon. Opäť sa zlostil na celý vesmír, že niečo také nevyhnutné vie byť zároveň také nepríjemné.

Človek sa nikdy nepotil (samozrejme, pokiaľ si to sám neželal) v meste, v ktorom sa prísne riadi teplota aj vlhkosť a kde nikdy nemusíte robiť nič, pri čom by vaša produkcia tepla prevýšila schopnosť okolia bezproblémovo ho od vás odoberať.

Hovorí sa tomu civilizácia.

Pozrel sa na pole s roztrúsenými mužmi aj ženami, ktorí viac či menej spadali pod jeho velenie. Väčšinou išlo o mladých krátko pred dvadsiatkou, našli sa však aj ľudia v strednom veku ako on. Nešikovne okopávali a vykonávali ďalšie práce, ktoré by nepomerne lepšie zvládli roboti, keby im neprikázali stáť bokom a nechať ľudí zanovito trénovať.

Na nebi boli mraky. Za jedným práve mizlo slnko. Eliáš neisto zdvihol zrak. Na jednej strane to znamenalo oslabenie páľavy (a následného potenia). Na druhej strane by však mohol hroziť dážď.

Práve to bol problém s pobytom pod holým nebom. Neustále ste sa pohybovali medzi samými nepríjemnými alternatívami.

Baley vždy žasol nad tým, ako vie nevelký mrak zastrieť slnko a vrhnúť tieň od obzoru po obzor, pritom však nechať zvyšok oblohy takmer celkom modrý.

Stál pod listnatou korunou stromu (slúžil mu ako primitívna náhrada steny a strechy s upokojujúco pevnou kôrou, o ktorú sa dá oprieť) a znova prešiel pohľadom po skupine, s ktorou raz týždenne chodil von bez ohľadu na počasie. Získavali stále ďalších a ďalších dobrovoľníkov. Už teraz ich bolo o poznanie viac ako tá hŕstka najodhodlanejších, s ktorou začínal. Mestská vláda toto podujatie síce priamo nepodporovala, no bola dosť benevolentná, aby mu ani nehádzala polená pod nohy.

Obzor po jeho pravici – na východe, ako odhadoval podľa odpoľudňajšieho slnka – sa vlnil kupolami mesta chrániacimi všetko, čo má v živote nejakú cenu. Okrem toho sa však odtiaľ blížila aj nepatrná bodka. Bola príďaleko na to, aby sa dalo rozoznať, čo presne to je.

Z pohybov a ďalších náznakov, príliš subtílnych na to, aby ich vedel opísať slovami, mu však bolo jasné, že pôjde o robota. Neprekvapilo ho to. Zemský povrch mimo miest bol doménou robotov, nie ľudí – ak neráta tú hŕstku, ktorá rovnako ako on sníva o hviezdach.

Automaticky obrátil zrak naspäť k rojkom s motykami a po jednom si ich prezeral. Každého poznal po mene. Všetci tu pracovali a učili sa znášať pobyt pod holým nebom, aby...

Odzadu sa zamračil a tlmene sa spýtal: „Kde je Bentley?“

Zozadu sa trocha zadychčane, no bujaro ozvalo: „Tu som, ocko.“

Prudko sa zvrchol. „To mi nerob, Ben!“

„Čo ako?“

„Nezakrádaj sa takto ku mne. Aj bez strašenia mám čo robiť, aby som tu vonku nestratil rozvahu.“

„Nechcel som ťa vystrašiť. Po tráve je ťažké chodiť tak, aby ťa všetci počuli. S tým sa nedá nič robiť... Ale nemyslíš si, že by si sa mal už vrátiť, ocko? Si vonku dve hodiny a mne sa zdá, že máš akurát tak dosť.“

„Prečo? Lebo mám štyridsaťpäť a ty si devätnástročný chuligán? Máš pocit, že by si mal dozerať na starého schátraneho fotra, čo?“

Ben prikývol. „Áno, tak nejako. Dobrá detektívna práca, to ti musím uznať. Tebe nič neunikne.“

Chlapec sa naširoko usmial. Tvár mal okrúhlu a oči plné života. Je v ňom mnoho z Jessie, pomyslel si Baley. Celá mama! Okrem toho mu však v tvári rozoznával aj trochu vlastnej rozvážnosti a bádateľstva.

Premýšľal dosť podobne ako jeho otec. Vedel sa zamračiť a správať tak vážne, že nebolo pochyb, po kom to má.

„Držím sa naozaj dobre,“ vyhlásil Eliáš.

„O tom nepochybujem, ocko. Si z nás najlepší, najmä keď vezmeme do úvahy...“

„Čo také?“

„No predsa vek! Okrem toho nezabúdam, že si to bol ty, kto s týmto celým začal. Lenže potom som ťa videl schovávať sa pod stromom a napadlo mi... No, že je toho možno na tvoj vek priveľa.“

„Ja ti dám vek!“ zvolal Baley. Robot, ktorý sa k nim blížil z mesta, bol už celkom blízko, no stále mu nepripadal dôležitý. Povedal: „Keď vonku praží slnko, má význam schovať sa občas do tieňa pod stromom. Musíme sa naučiť využívať prednosti pobytu pod holým nebom, ale aj riešiť ťažkosti, ktoré nám hrozia. No a slnko už zase vylieza spoza mraku.“

„To je pravda. Tak či onak, nechceš ísť dnu?“

„Ešte to tu nejaký čas vydržím. Raz do týždňa mám voľno a chcem ho stráviť vonku. Mám na to nárok. Je to jedno z privilégií C-sedmičky.“

„Teraz nejde o privilégia postavenia, ocko. Ide o to, aby si sa tu príliš nevyčerpál.“

„Cítim sa dobre. Ďakujem za opýtanie.“

„Jasné. A keď sa vrátiš domov, pôjdeš si rovno ľahnúť do zatemnenej spálne.“

„Prirodzená protilátka proti prílišnému svetlu.“

„A mama si robí starosti.“

„Tak nech! Neublíži jej to. Okrem toho, čo je zlé na tom, že si občas vyjdem von? Najhoršie tu aj tak je len potenie a na to si jednoducho musím zvyknúť. Nemôžem pred tým len tak utiecť. Keď som začínal, nedokázal som sem ani dôjsť z mesta bez toho, aby som sa musel zase vrátiť. A teraz? Len sa pozri, koľko tu máme ľudí a ako ďaleko viem zájsť. Zvládnem aj kopu práce. Vydržal by som ešte prinajmenšom hodinu. Bez problémov! Hovorím ti, Ben, aj mame by urobilo dobre, keby sa sem vybrala.“

„Mame? To akože fakt? Nesranduj!“

„Nesrandujem. Keď nadíde čas odletu, nemôžem letieť s vami, lebo mama to odmietne.“

„A ty jej za to budeš vďačný. Neklam sám seba, ocko. Ešte dlho sa to nestane – a ak nie si pristarý už teraz, tak potom budeš. Toto je dobrodružstvo pre mladých.“

„Vieš,“ povedal Baley a takmer pritom aj zaľal päsť, „tí tvoji ‚mladí‘ mi už poriadne lezú na nervy. Bol si vari niekedy mimo Zeme? Bol tam niektorý z tých tvojich mladých? Lebo ja áno! Pred dvomi rokmi! Nemal som pritom ani žiadnu aklimatizáciu... a prežil som.“

„Ja viem, ocko, ale bolo to len nakrátko, v rámci služobných povinností a starala sa o teba plne vyvinutá spoločnosť. Toto bude iné.“

„Bude to presne rovnaké,“ nástojil Baley tvrdohlavo, aj keď v duchu vedel, že nemá pravdu. „A do odletu to zase až toľko nepotrvá. Ak mi povolia cestu na Aururu, môžeme to rozbehnúť hoci aj hneď.“

„Na to zabudni. Tak skoro ti to povolenie nedajú.“

„Musíme to skúšať. Vláda nás nepustí bez schválenia zo strany Aurory. Je to najväčší a najsilnejší z vesmíranských svetov a čo povie...“

„To platí. Jasně. Už sme to preberali miliónkrát. Lenže na povolenie tam nemusíš ísť osobne. Máme predsa hyperpriestorové relé. Môžeš sa s nimi rozprávať aj od nás zo Zeme. Sám si to viackrát hovoril.“

„Lenže to nie je ono. Potrebujeme sa stretnúť osobne, zoči-voči – aj to som ti už mnohokrát hovoril.“

„Tak či onak,“ vyhlásil Ben, „zatiaľ na to nie sme pripravení.“

„Nie, lebo Zem nám nedá lode. Vesmírania by to urobili. Dali by nám ich aj s primeranou technickou pomocou.“

„Ty im tak veríš... Prečo by to robili? Odkedy sa začali s takou láskou pozeráť na pozemšťanov s krátkym životom?“

„Keby som sa s nimi porozprával...“

Ben sa zasmial. „No tak, ocko! Na Aururu chceš ísť kvôli tej žene. Chcel by si ju zase vidieť.“

Baley zvrátil obočie nad hlboko posadenými očami. „Žene? Jozafát, Ben, o čom to hovoríš?“

„No tak, ocko, len medzi nami – a máme ani slovo. Čo sa v skutočnosti odohralo s tou ženou na Solarii? Už mám dosť rokov. Môžeš mi to prezradiť.“

„S akou ženou na Solarii, dofrasa?“

„Ako sa na mňa môžeš len tak pozerat' a poprieť, že si sa zbližil so ženou, ktorú všetci videli v hypervlnovej dramati-
zácii? Gladia Delmarrová. To je tá žena!“

„Nič sa medzi nami nestalo, jasné? Už som ti minimálne tisíckrát povedal, že tá hypervlnová dráma je jeden veľký nezmysel. Ona tak nevyzerala, ja som tak nevyzeral, celé si to vymysleli a nakrútili, aj napriek mojím protestom, lebo vlád-
da si myslela, že to pred Vesmíranmi vykreslí Zem v dobrom svetle. A ty si daj pozor, nech ani slovom nič iné nenaznačíš pred mamou.“

„To by mi ani nenapadlo. Ale tá Gladia predsa len odišla na Auroru a teraz tam chceš ísť aj ty.“

„Naozaj naznačuješ, že dôvodom pre moje... JOZA-
FÁT!“

Syn zvedavo podvihol obočie. „Čo sa deje?“

„Ten robot, veď je to R. Geronimo!“

„Kto?“

„Náš služobný robot. Funguje ako poslík – a je tu vonku! Mám voľno a prijímač som celkom úmyselne nechal doma, aby sa ku mne nemali ako dostať. Je to privilégium C-sed-
mičky, lenže oni teraz posielajú robota!“

„Ako vieš, že ide po teba, ocko?“

„Na základe prepracovanej dedukcie. Po prvé, nik iný tu vonku nemá žiadne napojenie na policajný zbor. Po druhé, ten mizerný stroj smeruje rovno ku mne. Z toho dedukujem, že ide práve za mnou. Mal by som sa schovať za strom.“

„Strom nie je stena, ocko. Robot ho môže obísť.“

Hneď nato R. Geronimo zavolať: „Pán Baley, mám pre vás odkaz. Máte sa dostaviť do ústredia.“

Zastal, počkal a potom znova povedal: „Pán Baley, mám pre vás odkaz. Máte sa dostaviť do ústredia.“

„Počujem a rozumiem,“ vyhlásil Eliáš monotónne. Musel to povedať, inak by robot donekonečna opakoval to isté.

Zamračene si ho premeral. Bol to nový model, takže sa na človeka ponášal trochu viac ako jeho predchodcovia. Slávnostné vybalovanie a aktiváciu absolvoval len pred necelým mesiacom. Vláda sa neustále snažila urobiť niečo – čokoľvek –, čo by zvýšilo akceptáciu robotov zo strany obyvateľstva.

Mal sivastý povrch s matným lakom, ktorý bol na dotyk trochu mäkký, aby aspoň sčasti pripomínal kožu. Tvár sa mu takmer vôbec nemenila, no nepôsobila takým idiotským dojmom ako väčšina starších robotov. Z pohľadu mentálnych schopností bol však rovnako idiotský ako všetky ostatné.

Baley si na moment spomenul na R. Daneela Olivawa – vesmíranskeho robota, ktorý s ním riešil dva prípady, jeden na Zemi a druhý na Solarii. Naposledy s ním prišiel do kontaktu, keď sa Daneel chcel poradiť vo veci zrkadlového obrazu. Tento robot sa natoľko podobal ľuďom, že sa k nemu Eliáš dokázal stavať ako k priateľovi a ešte aj teraz mu vlastne chýbal. Keby boli všetci roboti takíto...

Povedal mu: „Mám voľno, chlapče. Nemusím sa dostaviť do ústredia.“

R. Geronimo na moment zmeravel a nepatrne sa mu rozochveli ruky. Baley mu to neušlo. Dobre si uvedomoval, že to znamená istú mieru konfliktu v robotových pozitronických trasách. Roboti musia poslúchať ľudí, je však celkom bežné, že im dvaja ľudia dajú celkom protichodné príkazy.

Nakoniec sa rozhodol a povedal: „Máte voľný deň, pane. Musíte sa dostaviť do ústredia.“

Bentley neisto hlesol: „Ak ťa tam chcú, ocko...“

Baley mykol plecom. „Nedaj sa oblafnúť, Ben. Keby ma tam naozaj potrebovali, tak by po mňa poslali uzavreté vozidlo

s ľudským šoférom. Oni však miesto toho vyslali robota, aby sem došiel pešo... a iritoval ma ich odkazmi.“

Bentley pokrútil hlavou. „To by som nepovedal, ocko. Nemôžu vedieť, kde presne si a ako dlho potrvá, kým ťa posol nájde. Na takú neistú misiu by asi neposielali človeka.“

„Áno? Tak sa pozrime, aké silné príkazy mu dali. R. Geronimo, vráť sa do ústredia a povedz im, že sa do práce dostavím zajtra o deväť nula nula.“ Príkro si ho premeral a prísne dodal: „Vráť sa do ústredia! To je rozkaz!“

Robot viditeľne zaváhal, potom sa odvrátil, urobil krok od nich, obrátil sa naspäť a pokúsil sa vrátiť k Baleyemu. Nakoniec ostal na mieste a celý vibroval.

Eliáš pochopil, o čo ide, a zamrmlal Benovi: „Asi tam fakt musím ísť. Jozafát!“

To, čo tohto robota momentálne sužovalo, sa v robotike nazývalo „ekvipotenciál protikladov druhej úrovne“. Druhý zákon robotiky nútil R. Geronima k poslušnosti, čo mu momentálne spôsobilo utrpenie dvoch podobne silných protichodných rozkazov. Všeobecne sa tomu hovorilo robotický blok alebo v skratke „roboblok“.

Robot sa pomaly obrátil. Jeho pôvodný rozkaz bol silnejší, nie však výrazne, a tak mal spomalený, rozmazaný hlas. „Pane, vraveli mi, že by ste mohli povedať niečo také. Ak sa to stane, mám vám povedať... ale len osamote...“

Baley stroho kývol na Bentleyho a ten neváhal. Dobre vedel, kedy je jeho otec rodičom a kedy policajtom. Okamžite sa vzdialil.

Baley sa na moment podráždene zahrával s myšlienkou posilniť svoj rozkaz a uvrhnúť robota do úplnej paralýzy, lenže tá by nepochybne vyústila do poškodenia, ktoré si vyžaduje pozitronickú analýzu a preprogramovanie. Náklady na

opravu by mu strhli z platu a celkovo by mohol prísť aj o celý ročný príjem.

Povedal: „Beriem svoj rozkaz naspäť. Čo si mi mal povedať?“

R. Geronimo odpovedal už celkom čistým hlasom: „Mám vám povedať, že vás tam potrebujú v súvislosti s Aurorou.“

Baley sa obrátil k synovi a zakričal: „Daj im ešte hodinu a potom ich vezmi naspäť do mesta. Ja musím ísť.“

Vykročil zlostnými, dlhými krokmi a podráždene sa spýtal robota: „Prečo si mi to nemohol povedať hneď? A prečo ťa nemohli naprogramovať tak, aby si prišiel autom a ušetril mi cestu?“

Sám však najlepšie vedel, prečo je to tak. Každá nehoda auta s robotickým šoférom by mohla vyvolať ďalšie protirobotické nepokoje.

Ani potom nespomalil. Museli prejsť dva kilometre, kým sa dostali do mesta a mohli sa pustiť hustou premávkou do policajného ústredia.

Aurora? Čo za krízu tam zase majú?

2

Trvalo mu pol hodiny, kým sa dostal ku vchodu do mesta a obrnil sa pred tým, čo ho tam čaká. Možno – azda – to teraz bude iné.

Dostal sa k predelu medzi vonkajškom a mestom, k stene medzi chaosom a civilizáciou. Položil ruku na signálnu doštičku a v stene sa začali otvárať skryté dvere. Ako zvyčajne, ani teraz nečakal, kým sa celkom otvoria, a vklzol dnu, len čo sa dalo. R. Geronimo šiel za ním.

Službukonajúci strážnik sa strhol ako vždy, keď prišiel niekto zvonka. Zakaždým mal rovnako neveriaci pohľad, rovnako drsne sa postavil do pozoru, rovnako obozretne presunul ruku k anihilátoru, rovnako neisto sa mračil.

Baley zachmúrene vytiahol preukaz a strážnik zasalutoval. Dvere sa zavreli... a bolo to presne také ako vždy.

Baley bol už zase vnútri. Zo všetkých strán ho obklopovali steny a mesto sa stalo celým jeho vesmírom. Znova sa ponoril do nekonečného, neutíchajúceho šumu a pachu ľudí a strojov, ktorý po chvíli celkom prestane vnímať. Obklopilo ho jemné nepriame umelé svetlo, ktoré sa vôbec nepodobalo na neistú a premenlivú žiaru pod holým nebom so zelenou, s hnedou, modrou a bielou, ktoré miestami naruší červená a žltá. Necítil tam žiadny chaotický vietor, horúčavu, zimu, nehrozil mu tam dážd. Miesto toho neustále vnímal tiché prúdenie vzduchu, vďaka ktorému je atmosféra vždy rovnako čerstvá. Ocitol sa v prostredí s tak dokonale namiešanou vlhkosťou a teplotou, že si ju ľudia nikdy celkom neuvedomia.

Vždy to tak bolo. Znova a znova akceptoval mesto ako rodné lono a vracal sa doň so šťastnou úľavou. Vedel, že ľudstvo musí toto lono opustiť, aby sa znova narodilo, tak prečo sa doň vždy tak nadšene ponára?

Bude to také už navždy? Naozaj to musí byť práve takéto, aj keď by mal viesť nespočetné zástupy z mesta aj Zeme k hviezdám? Nedopadne nakoniec tak, že sa doma môže cítiť len a len v meste?

Zaťal zuby. Nemalo význam o tom naprázdno špekulovať.

Opýtal sa robota: „Priviezli ťa sem služobným vozidlom, chlapče?“

„Áno, pane.“

„Kde je teraz?“

„Neviem, pane.“

Obrátil sa k strážnikovi. „Tohto robota sem priviezli pred dvomi hodinami. Čo sa stalo so služobným vozidlom, ktoré na to použili?“

„Ja som nastúpil do služby len pred hodinou, pán detektív.“

Vlastne bolo hlúpe pýtať sa ho na to. Šofér nemohol vedieť, ako dlho robotovi potrvá, kým ho nájde, a tak naňho určite nečakal. Na moment mal chuť zavolať, nech mu pošlú nové vozidlo, no vedel, že mu povedia, aby šiel radšej expresom – je to tak rýchlejšie.

Jediný dôvod, pre ktorý stále váhal, bola prítomnosť R. Geronima. Nechcel s ním cestovať expresom, na druhej strane však nemohol čakať, že sa robot sám bezpečne dopraví do ústredia cez mesto plné nepriateľských davov.

Nemal na výber. Komisár sa určite nechystal akokoľvek mu to zjednodušovať. Nepochybne je podráždený z toho, že podriadeného nezastihol, či už má voľno, alebo nie.

Preto len zavelil: „Ideme, chlapče.“

Mesto pokrývalo vyše päťtisíc štvorcových kilometrov a obsahovalo viac ako štyristo kilometrov expresných tratí so stovkami prípojov pre vyše dvadsať miliónov ľudí. Táto zložitá komunikačná sieť fungovala na ôsmich poschodiach a prepájala sa v stovkách viac či menej zložitých uzlov.

Od detektíva v civile sa očakávalo, že ich bude všetky poznať, a Eliáš to splňal. Keby ste ho so zaviazanými očami odviezli na ktorékoľvek miesto a prikázali mu dôjsť na nejaké iné, neomyľne by tam trafil.

Preto presne vedel, ako sa dostať do ústredia. Mohol si však vybrať z ôsmich rovnocenných trás a uvažoval, ktorá bude v tento denný čas najmenej frekventovaná.

Netrvalo mu to dlho. Zakrátko sa rozhodol a znova povedal: „Ideme, chlapče.“ Robot poslušne vykročil tesne za ním.

Nastúpili na jednu z prípojných tratí a Baley sa chytil tyče – bielej, hrejivej, jemne zdrsnenej, aby sa neklzala v dlani. Nechcel si sadať, nemali tam byť dlho. Robot čakal na jeho pokyn, kým sa chytil aj on. Pokojne mohol stáť aj bez držania – rovnováhu by nestratil –, no Eliáš nechcel riskovať, že ich od seba oddelia. Bol zaňho zodpovedný a chcel sa vyhnúť tomu, že od neho budú žiadať náhradu škody, ak sa robotovi ako mestskému majetku niečo stane.

Na palube bolo niekoľko ďalších ľudí, a ako sa dalo čakať, všetci sa zvedavo obzerali za robotom. Baley sa im jednému za druhým pozrel do očí. Vyžarovala z neho autorita a cestujúci sa vždy radšej odvrátili.

Znova kývol na robota a zoskočil z prípojnej trate. Práve išla okolo pásov a ten najbližší mal rovnakú rýchlosť ako ona, takže nebolo treba spomaľovať. Baley prešiel na ďalší a do tváre mu udrel prúd vzduchu, lebo ich už nechránil plastový štít.

S dávno naučenou ľahkosťou sa naklonil proti vetru a jednou rukou si pred ním chránil oči. Prebehol dolu na prestupnú križovatku a vyrazil k rýchlemu pásu, z ktorého sa nastupuje na expres.

Odkiaľsi sa k nemu doniesol tínedžerský výkrik: „Robot!“ Aj on býval kedysi mladý a presne vedel, čo bude nasledovať. Prirúčia sa k nim dvaja, traja, možno aj piati tínedžeri a jeden z nich robota potkne, takže sa s rachotom zvalí na pás. Keby ho pritom niekto chytil, pred priestupkovou komisiou bude tvrdiť, že doňho ten robot vrazil a že takéto stroje predstavujú na pásoch nebezpečenstvo pre bezbrannú verejnosť. Nepochybne by ho pustili bez pokuty.

Robot sa nesmel brániť pri útoku ani vypovedať na pojednávaní.

Baley sa niekoľkými šikovnými presunmi dostal medzi mladíkov a R. Geronima. Preskočil na rýchlejší pás, zdvihol ruku, akoby si pomáhal udržať rovnováhu, a najbližší tínedžer sa nevedojak ocitol na pomalšom, na ktorý nebol pripravený. S urazeným „Hej!“ sa naň zosypal ako mech zemiakov. Ostatní zastali, rýchlo zhodnotili situáciu a pobrali sa kadeľahšie.

Eliáš zavelil: „Do expresu, chlapče!“

R. Geronimo na moment zaváhal. Roboti nemali dovolené jazdiť expresom bez dozoru, no Baleyho príkaz bol jasný a silný, tak ho poslúchol. Eliáš nastúpil hneď po ňom, čím mu uľavil od tlaku v pozitronových dráhach.

Svižne sa pretlačil cez stojaci dav. Robota nútil kráčať pred sebou, kým sa neocitli na menej prepchatom druhom podlaží. Tam sa chytil tyče, jednou nohou pevne pritlačil R. Geronimovo chodidlo a zamračene odbil všetky skúmaivé pohľady.

O pätnásť a pol kilometra neskôr sa dostali najbližšie k policajnému ústrediu a vystúpili z expresu. Robot sa stále držal hneď vedľa detektíva. Celou cestou sa ho nik ani nedotkol, nietožeby ho ešte aj poškrabal či inak poškodil. Eliáš ho odovzdal na recepcii a prevzal si zaňho príjemku. Poctivo skontroloval, či je na nej uvedený dátum, čas aj robotovo výrobné číslo, a uložil si ju do peňaženky. Pred odchodom ešte skontroluje, či to všetko zaznamenali aj do počítača.

No a teraz už bol čas na návštevu u komisára – a toho, žiaľ, dobre poznal. Každé pochybenie z Baleyho strany by znamenalo okamžité zníženie jeho klasifikácie. Bol to drsný nadriadený, tento komisár. Jeho minulé úspechy bral ako osobnú urážku.

3

Komisár sa volal Wilson Roth. Vo funkcii bol dva a pol roka od chvíle, keď utíchol rozruch okolo vraždy Vesmírana a Julius Enderby mohol bezpečne rezignovať.

Baley sa s tou zmenou nikdy celkom nezmieryl. Julius bol aj napriek všetkým nedostatkom nielen nadriadený, ale aj priateľ, zatiaľ čo Roth bol len a len komisár. Dokonca ani nepochádzal z mesta, aspoň nie z tohto. Zohnali ho v nejakom inom.

Nebol mimoriadne vysoký ani nezvyčajne tučný. Mal však veľkú hlavu a krk, ktorý sa mu večne nakláňal trochu dopredu. Vďaka tomu vyzeral ťažký: človek s ťažkým telom a ešte ťažšou hlavou. Dokonca aj viečka mal ťažké, takže mu napoly zakrývali oči.

Jeho postoj by ste si ľahko pomýlili s ospalosťou, to by však bola chyba. Nikdy mu nič neuniklo. Baley na to prišiel krátko po tom, ako sa stal jeho šéfom. Nerobil si žiadne ilúzie o tom, že by ho ten človek mohol mať rád, a on sám ho priam neznášal.

Roth neznal nazlostene, no z jeho slov rozhodne nevyžarovalo žiadne potešenie. „Prečo je také ťažké vás nájsť, Baley?“ opýtal sa.

Eliáš opatrným tónom s primeranou dávkou rešpektu odpovedal: „Mám voľno, pán komisár.“

„Áno. Je to jedno z privilégií vašej klasifikácie. Ale počuli ste už o prijímačoch? O zariadení na prijímanie oficiálnych správ? Do služby vás môžeme povolať aj počas voľna.“

„To viem veľmi dobre, pán komisár, ale už neplatia žiadne predpisy, čo sa týka nosenia prijímača. S každým policajtom sa dá skontaktovať aj bez neho.“

„V meste áno, ale vy ste boli vonku, nemám pravdu?“

„Máte, pán komisár. Bol som vonku. Predpisy neurčujú, že by som tam musel nosiť aj prijímač.“

„Schovávate sa za paragrafové znenie, však, Baley?“

„Áno, pán komisár,“ pritakal Eliáš pokojne.

Komisár vstal, aby vynikla jeho mocná a mierne hrozivá postava, a sadol si na hranu stola. Okno, ktoré dal do kancelárie nainštalovať Enderby, už dávno zamurovali a premaľovali. V takto uzavretej (a oveľa hrejivejšej aj pohodlnejšej) miestnosti vyzeral o to väčší.

Bez zdvihnutia hlasu povedal: „Myslím, že sa spoliehate na vďaku Zeme, Baley.“

„Spolieham sa na to, že robím svoju prácu, pán komisár. Na to, že ju vykonávam čo najlepšie a v súlade so všetkými predpismi aj nariadeniami.“

„A v prípade, že ich obchádzate, sa spoľahnete na vďaku Zeme.“

Na to už nič nepovedal.

Komisár pokračoval: „Všeobecne sa uznáva, že pri vyšetrovaní Sartonovej vraždy pred tromi rokmi ste sa zachovali celkom správne.“

„Ďakujem, pán komisár,“ povedal Baley. „Pokiaľ viem, následkom toho zrušili Kozmopolis.“

„Presne tak, na veľké potešenie Zeme a jej obyvateľov. Všeobecne sa tiež uznáva, že aj vaše vyšetrovanie na Solarii pred dvomi rokmi sa celkom vydarilo, čo – kým mi to pripomeniete sám – malo za následok revíziu obchodných zmlúv s vesmíranskými svetmi, zasa len v prospech Zeme.“

„To všetko je v oficiálnych záznamoch, pán komisár.“

„A vy z toho všetkého vychádzate ako hrdina.“

„Nič také o sebe netvrdím, pán komisár.“

„Zakaždým vás za ten úspech povýšili. Podľa udalostí na Solarii dokonca nakrútili hypervlnovú drámu.“

„Urobili to bez môjho dovoľenia a proti mojej vôli, pán komisár.“

„Tak či onak z toho vychádzate ako hrdina.“

Baley iba pokrčil plecami.

Komisár chvíľu čakal, čo na to povie, a keď sa nedočkal, dodal: „Lenže za posledné dva roky ste nedosiahli nič mimoriadne.“

„Pre Zem je prirodzené pýtať sa, čo som pre ňu urobil v celkovom ohľade.“

„Nepochybne. Určite to tak je. Zem si uvedomuje, že ste lídrom novej módy chodenia von, mimo mesta, babrania sa v hline a predstierania, že ste roboti.“

„Je to dovolené.“

„Nie všetko dovolené je zároveň aj obdivuhodné. Nedá sa vylúčiť, že v očiach ľudí ste skôr čudák ako hrdina.“

„Možno som taký aj vo vlastných očiach,“ pripustil Eliáš.

„Verejnosť má bolestne krátku pamäť. Hrdinstvo sa v nej vo vašom prípade nahrádza čudáctvom, takže vás každá, aj najmenšia chyba môže dostať do vážnych problémov. Reputácia, na ktorú sa spoliehate...“

„Pri všetkej úcte, pán komisár, ja sa na ňu nespolieham.“

„Tak reputácia, o ktorej si polícia myslí, že sa na ňu spoliehate,“ opravil sa Roth, „vás nezachráni, rovnako ako vás nezachránim ani ja.“

Na Baleyho vážnej tvári sa mihol náznak úsmevu. „Ani by som nechcel, aby ste svoje postavenie riskovali pre márnny pokus o moju záchranu, pán komisár.“

Roth pokrčil plecami a vystrúhal úsmev, ktorý bol rovnako nejasný ako letný. „To vás skutočne nemusí trápiť.“

„Prečo mi to teda celé hovoríte, pán komisár?“

„Aby som vás varoval. Nesnažím sa vás zničiť, viete? Preto vás radšej varujem, ale iba raz, jasné? Zapojíte sa do ne-

smierne delikátnej záležitosti, v ktorej sa dajú ľahko robiť chyby, a ja vás varujem, aby ste žiadnu nespravili.“ Na tvári sa mu objavil úsmev, ktorý jasne hovoril, čo tým myslí.

Baley naň nereagoval. Miesto toho sa opýtal: „Môžete mi povedať, o akú delikátnu záležitosť ide?“

„To neviem.“

„Týka sa Aurory?“

„R. Geronimo dostal príkaz povedať vám, že áno, ja o tom však nemám žiadnu vedomosť.“

„Tak ako viete, že ide o delikátnu záležitosť, pán komisár?“

„No tak, Baley! Ste predsa vyšetrovateľ. Čo podľa vás privádza do mesta dôležitú osobu z ministerstva spravodlivosti Zeme, keď vás mohli požiadať, aby ste sa dostavili do Washingtonu ako pri tom solarijskom incidente pred dvomi rokmi? A čo podľa vás núti túto vysokopostavenú osobu netrpezlivo sa mračíť nad skutočnosťou, že vás nevieme okamžite kontaktovať? Vaše rozhodnutie ostať mimo dosahu bola chyba, za ktorú ja osobne nenesiem absolútne žiadnu zodpovednosť. Možno nie je fatálna, no rozhodne ste vykročili nesprávnou nohou.“

„Pritom ma však ešte viac zdržiavate,“ mračil sa detektív.

„Ani nie. Osoba z ministerstva si momentálne dopriava ľahké občerstvenie – veď viete, je to jedna z výhod pracovníkov ústredných štátnych orgánov. Príde, keď s tým skončí. Správu o vašom príchode sme jej odoslali, takže ostáva len čakať, čo aj práve robíme.“

Baley čakal. Od začiatku vedel, že tá hypervlnová dráma, ktorú nakrútili proti jeho vôli, síce zlepšila postavenie Zeme v očiach Vesmíranov, no úplne zničila jeho povest' v policajnom zbore. Vykreslila ho v trojrozmernom zobrazení voči dvojrozmernej organizácii, a to z neho spravilo človeka na odstrel.

Dostal vyššiu klasifikáciu s lepšími výhodami, no aj to len zvýšilo nepriateľský postoj v zbere. Čím vyššie stúpala, tým tvrdší mal byť jeho pád.

Ak spraví chybu...

4

Osoba z ministerstva spravodlivosti vošla do kancelárie, le-
dabolo sa obzrela, prešla za Rothov stôl a posadila sa do jeho
kresla. Mala vyššie postavenie a podľa toho sa aj správala.
Roth pri nej jednoznačne hral druhé husle.

Baley ostal stáť a zo všetkých síl sa snažil nedať najavo
prekvapenie.

Roth vravel, že ho chce varovať, no v skutočnosti to ne-
urobil. Veľmi opatrne volil slová, aby mu ničím nevyzradil
to najdôležitejšie.

Tá vysokopostavená osoba bola žena.

Neexistoval dôvod, prečo by nemohla byť. Žena sa moh-
la stať aj generálnou tajomníčkou, keď už na to príde. Aj
v polícii sa vyskytovali ženy, niektoré dokonca s hodnosťou
kapitánky.

Išlo len o to, že bez varovania to nik len tak nečakal. V de-
jinách sa vyskytli časy, za ktorých ženy vo veľkom vstupovali
do štátnych služieb. Baley to vedel – štúdium histórie bolo
jeho hobby. Teraz však taký čas nebol.

Tá žena bola dosť vysoká a sedela strnulo. Jej uniforma sa
veľmi nelíšila od mužskej, rovnako ako ani vlasy či tvár bez
výrazne ženského mejkapu. Jej pohlavie prezrádzali najmä
prsia, ktoré sa pod uniformou nijako nesnažila zamaskovať.

Mala po štyridsiatke a jej tvár s pravidelnými rysmi vy-
zerala ako tesaná z kameňa. Vyžarovala z nej príťažlivosť

ženy v strednom veku, ktorá ešte nemá vo vlasoch ani náznak sivej.

Povedala: „Vy ste detektív v civile Eliáš Baley s klasifikáciou C-sedem.“

Neznelo to ako otázka, no Baley aj tak odpovedal: „Áno, madam.“

„Ja som štátna tajomníčka Lavinia Demacheková. Musím povedať, že nevyzeráte ako v tej hypervlnovej dráme.“

To počúval vždy a od všetkých. „Nemohli ma v nej zobrazíť celkom verne, lebo by nemala sledovanosť, madam,“ zareagoval sucho.

„Tým si nie som istá. Vyzeráte silnejší ako ten herec s detskou tváričkou, čo vás hral.“

Na sekundu či dve zaváhal a potom sa rozhodol, že to riskne – alebo tomu jednoducho neodolal. S vážnou tvárou vyhlásil: „Máte vyberaný vkus, madam.“

Zasmiala sa a on si nenápadne vydýchol. Povedala mu: „Aj ja si to o sebe rada myslím. Ale teraz mi povedzte, prečo ste ma nechali čakať.“

„Nebol som informovaný, že máte prísť, madam, a mal som voľno.“

„Ktoré rád trávite vonku, pokiaľ viem.“

„Áno, madam.“

„Ste jeden z tých čudákov, povedala by som, keby som nemala taký vycibrený vkus. Keďže ho mám, tak sa spýtam, či ste jedným z tých nadšencov.“

„Áno, madam.“

„Chystáte sa jedného dňa emigrovať na nové svety v divočine galaxie?“

„Možno nie priamo ja, madam. Možno na to budem pri-starý, ale...“

„Koľko máte rokov?“

„Štyridsaťpäť, madam.“

„Nuž, aj na to vyzeráte. Čírou náhodou mám štyridsaťpäť aj ja.“

„Vy na to nevyzeráte, madam.“

„Vyzerám staršia alebo mladšia?“ Znova sa zasmiala a vyhlásila: „Ale dosť bolo zábavy. Chcete naznačiť, že som na priekopníčku pristará?“

„Nik z našej spoločnosti nemôže byť priekopníkom bez tréningu pod holým nebom, madam, a ten najlepšie zaberá na mladých. Dúfam, že aspoň môj syn raz uvidí nový svet.“

„Naozaj? Musíte predsa vedieť, že galaxia patrí Vesmíranom.“

„Ich svetov je len päťdesiat, madam. V galaxii sú milióny obývatelných planét – alebo takých, ktoré sa na obývateľné dajú premeniť – bez akéhokoľvek inteligentného života.“

„Áno, ale žiadna loď zo Zeme neodletí bez povolenia Vesmíranov.“

„Takéto povolenie sa dá získať, madam.“

„Nezdieľam váš optimizmus, pán detektív.“

„Hovoril som s Vesmíranmi, ktorí...“

„Viem o tom,“ nenechala ho dopovedať Demacheková. „Mojím nadriadeným je Albert Minnim, ktorý vás pred dvomi rokmi vyslal na Solariu.“ Dovolila si nenápadný náznak úsmevu. „Pokiaľ si dobre pamätám, v tej hypervlnovej dráme ho hral herec, ktorý sa naňho dosť výrazne podobá. Ak ma pamäť neklame, nebol z toho ani trocha nadšený.“

Baley radšej zmenil tému. „Štátneho tajomníka Minnima som žiadal...“

„Medzičasom ho povýšili.“

Veľmi dobre chápal, aké dôležité sú v mocenskej hierarchii označenia jednotlivých postavení, a tak sa spýtal: „Aký má teraz titul, madam?“

„Je z neho námestník.“

„Ďakujem. Námestníka Minnima som v tejto veci žiadal o povolenie na návštevu Aurory.“

„Kedy?“

„Relatívne krátko po návrate zo Solarie. Odvtedy som tú žiadosť dvakrát zopakoval.“

„A neprišla vám kladná odpoveď?“

„Nie, madam.“

„Prekvapuje vás to?“

„Sklamalo ma to, madam.“

„Nemalo to význam.“ Trocha sa od neho odtiahla. „Naše vzťahy s vesmíranskými svetmi sú veľmi napäté. Možno máte pocit, že vaše dva úspechy pri vyšetrovaní ich uvoľnili – a nemýlite sa. Ani tá príšerná hypervlnová dramatizácia nebola na škodu. Celkové uvoľnenie však predstavuje len tolko,“ rozťahla palec a ukazovák, aby medzi nimi ostala úzka medzera, „z tolkého.“ Naširoko rozťahla ruky.

„Za daných okolností,“ pokračovala, „vám sotva môžeme dovoliť cestu na Auroru – najdôležitejší vesmíranský svet – lebo hrozí, že tam urobíte niečo, čo vyvolá medzihviezdne napätie.“

Baley sa jej pozrel do očí. „Bol som na Solarii a nijaké škody som nenapáchal. Práve naopak...“

„Áno, viem, ale tam ste boli na žiadosť Vesmíranov, čo je na parseky ďaleko od pobytu na našu vlastnú žiadosť. To musíte chápať aj vy.“

Eliáš už radšej nič nevravel.

Demacheková si tlmene odfrkla na znak toho, že ju tým rozhodne neprekvapil, a pokračovala: „Odkedy ste podali svoje žiadosti – a pán námestník ich veľmi rozumne ignoroval –, sa situácia ešte zhoršila. Najmarkantnejšie je to za posledný mesiac.“

„Preto ste si ma predvolali, madam?“

„Začínate byť netrpezlivý, pán detektív?“ opýtala sa sarkasticky, ako to dokáže len nadriadená osoba. „Snažite sa mi naznačiť, že mám prejsť k veci?“

„Nie, madam.“

„Ale isteže áno. A prečo nie? Niekedy viem rozprávať zdlhávo. Takže prejdem k veci a spýtam sa vás, či sa poznáte s doktorom Hanom Fastolfom.“

Baley opatrne volil slová: „Raz som sa s ním stretol. Bolo to pred necelými tromi rokmi v bývalom Kozmopolise.“

„Pokiaľ viem, celkom ste si sadli.“

„Bol priateľský – na Vesmírana.“

Opäť si ticho odfrkla. „To si viem predstaviť. Uvedomujete si, že v posledných dvoch rokoch predstavuje dôležitú politickú silu na Aurore?“

„Počul som, že je vo vláde. Spomínal to... jeden môj bývalý partner.“

„Myslíte R. Daneela Olivawa, svojho robotického priateľa?“

„Je to môj bývalý partner, madam.“

Hovoril o tom pri riešení toho problému s dvomi matematikmi na vesmíranskej lodi?“

„Áno, madam,“ prikývol.

„Sme priebežne informovaní, viete? Doktor Han Fastolfe je už dva roky pravdepodobne najdôležitejšou osobnosťou aurorskej vlády s extrémnym vplyvom na ich snem. Dokonca sa o ňom hovorí ako o budúcom predsedovi. Viete, predseda je na Aurore v podstate najvyšším šéfom výkonnej moci.“

Baley povedal: „Áno, madam,“ a uvažoval, kedy sa konečne dostanú k tej mimoriadne dôležitej záležitosti, o ktorej hovoril komisár.

Demacheková sa stále nikam neponáhľala. Povedala: „Fastolfe je umiernený alebo to aspoň o sebe tvrdí. Má pocit, že Aurora – a vesmírské svety vo všeobecnosti – zašla príďaleko jedným smerom, tak ako si vy myslíte, že Zem zašla príďaleko tým druhým. Rád by sa vrátil k menšej odkázanosti na robotov, k rýchlejšiemu striedaniu generácií a spojenectvu, či dokonca priateľstvu so Zemou. My ho, prirodzene, podporujeme, ale len veľmi diskkrétne. Keby sme svoju náklonnosť dali najavo príliš otvorene, mohla by preňho byť bozkom smrti.“

Baley povedal: „Som presvedčený, že náš prieskum a osídľovanie nových svetov by podporil.“

Spojila si ruky a oprela si bradu o prsty. „Myslíte si, že reprezentuje verejnú mienku na vesmírskych svetoch?“

„To neviem, madam.“

„Žiaľ, nereprezentuje ju. Jeho podporovatelia sú len veľmi vlašni, zato jeho odporcovia prekypujú presvedčením a je ich obrovské množstvo. Takto vysoko sa dopracoval len vďaka svojim politickým schopnostiam a osobnej charizme. Samozrejme, jeho najväčšou slabinou sú práve sympatie voči Zemi. Neustále sa používajú proti nemu a ovplyvňujú mnohých, ktorí by s ním inak vo všetkom súhlasili. Keby sme vás poslali na Auroru, každá vaša chyba by mohla posilniť protizemské hnutie, a tým možno aj fatálne oslabiť jeho samého. Zem si takéto riziko jednoducho nemôže dovoliť.“

„Aha,“ zamrmlal Baley.

„Lenže Fastolfe je ochotný ho podstúpiť. To on zariadil, aby vás poslali na Solariu v čase, keď sa jeho politická kariéra ešte len rozbiehala a bol mimoriadne zraniteľný. Vtedy mohol prísť len o vlastnú moc, zatiaľ čo dnes musíme brať zreteľ na vyše osem miliárd ľudí na Zemi. Preto je súčasná politická situácia priam neznesiteľne krehká.“

Potom už nič nepovedala, kým sa Baley napokon nespýtal: „O akej situácii to presne hovoríte, madam?“

„Zdá sa,“ povedala mu, „že Fastolfe sa zaplietol do vážneho a bezprecedentného škandálu. Ak si nedá pozor, jeho politická kariéra v priebehu niekoľkých týždňov s veľkou pravdepodobnosťou skrachuje. Ak sa zachová priam nadľudsky šikovne, mohol by to ustáť na pár mesiacov. Skôr či neskôr však na Aurore prestane figurovať ako vplyvná politická osobnosť. Čo by bola katastrofa aj pre Zem, chápete?“

„Smiem sa opýtať, o čo presne ide? O korupciu? Vlastizradu?“

„Nič také malé. Jeho osobnú integritu sa neodvažujú spochybniť ani jeho najväčší nepriatelia.“

„Tak trebárs nejaký zločin z vášne? Vraždu?“

„Nie celkom.“

„Teraz vám nerozumiem, madam.“

„Na Aurore žijú nielen ľudia, pán detektív, ale aj roboti. Väčšina z nich je ako tí naši, len s trochu lepšou technikou. Nájde sa však aj niekoľko takých, ktorí sú na nerozoznanie od ľudí.“

Baley prikývol. „To veľmi dobre viem.“

„Predpokladám, že zničenie takéhoto robota by nebola vražda v pravom zmysle slova.“

Naklonil sa k nej a vyvalil oči. Skríkol: „Jozafát, ženská, prestaňte sa tu so mnou zahrávať! Hovoríte, že doktor Fastolfe zabil R. Daneela?“

Komisár vyskočil na nohy a chystal sa vrhnúť na detektíva, no štátna tajomníčka ho rázne zastavila. Nezdalo sa, že by ju to akokoľvek vyviedlo z miery.

Miesto neho sa obrátila k detektívovi. „Za daných okolností som ochotná prehliaďnúť aj takéto neslušné správanie, pán Baley. Nie, R. Daneela nikto nezabil. Nie je jediným ro-

botom tohto druhu na Aurore. Zabili iného, nie jeho, a aj to len v prenesenom zmysle. Aby som bola presnejšia, úplne mu zničili myseľ. Ocitol sa v trvalom a nezvratnom robobloku.“

Baley sa opýtal: „A obviňujú z toho doktora Fastolfa?“

„Nepriatelia sa to naňho snažia hodiť. Sú to extrémisti, ktorí by chceli, aby galaxia patrila len Vesmíranom a pozemšťania by sa z vesmíru takpovediac celkom vyparili. Keby sa im v najbližších týždňoch podarilo vmanévrovať Auroru do nových volieb, nepochybne by ovládli jej najvyššie orgány... s nepredstaviteľnými dôsledkami.“

„Ale prečo je ten roboblok taký dôležitý? Nerozumiem tomu.“

„Ani ja si nie som istá,“ pripustila Demacheková. „Nebudem predstierať, že rozumiem aurorskej politike. Predpokladám však, že roboti, ktorí sú na nerozoznanie od ľudí, nejakým spôsobom figurujú v plánoch extrémistov, takže zničenie jedného z nich vyvolalo vlnu pohoršenia.“ Ohrnula nad tým nos. „Ich politika ma dosť mátie, a keby som sa ju pokúsila interpretovať, len by som vás zbytočne zavádzala.“

Baley sa snažil pod jej zdanlivo vyrovnaným pohľadom ovládať. Tlmene sa pýtal: „Prečo som tu?“

„Ste tu kvôli Fastolfovi. Raz ste už na iný svet putovali a úspešne tam vyriešili vraždu. Teraz pôjdete na Auroru a zistíte, kto je zodpovedný za ten roboblok. Fastolfe je presvedčený, že ste jediný, kto dokáže extrémistom zmariť plány.“

„Ale ja nie som robotik a o Aurore neviem nič...“

„Ani o Solarii ste nič nevedeli, a ako dobre ste to zvládli! Pointa je v tom, Baley, že aj my by sme rovnako ako Fastolfe veľmi radi vedeli, čo sa tam v skutočnosti stalo. Nechceme, aby to Fastolfa zničilo. Jeho pád by Zem vystavil takým nepriateľským skutkom zo strany extrémistov, aké sme ešte nikdy nezažili. To rozhodne nechceme.“

„Ale ja si to nemôžem vziať na zodpovednosť, madam. Tá úloha je...“

„Takmer nemožná. Uvedomujeme si to, nemáme však na výber. Fastolfe na tom trvá a jeho slovo je aspoň nateraz slovom celej aurorskej vlády. Ak by ste tam odmietli ísť alebo by sme vás tam odmietli pustiť, čelili by sme zlosti Aurorčanov. Ak tam pôjdete a úspešne to vyriešite, zachráni nás to a vy dostanete primeranú odmenu.“

„A ak tam pôjdem a neuspem?“

„V tom prípade urobíme, čo sa dá, aby vina padla na vás, a nie na Zem.“

„Inak povedané, papalášom sa nič nestane.“

Demacheková vyhlásila: „Jemnejšie by sa dalo povedať, že vás predhodíme vlkom v nádeji, že za to nebude priveľmi trpieť celá Zem. Jeden človek nie je vysokou cenou za celú planétu.“

„Ja by som povedal, že ma tam čaká neodvratné zlyhanie, a preto bude lepšie vôbec tam necestovať.“

„Na to máte priveľa rozumu,“ zavrhla to jemne. „Aurora si vás vyžiadala a to sa nedá len tak odmietnuť. Koniec koncov, predstavte si, že tam uspejete. Ani taká možnosť sa nedá vylúčiť. Fastolfe vám potom bude hlboko zaviazaný a môže pre vás urobiť nepomerne viac než za akýchkoľvek iných okolností. Vari to nestojí za riziko, hoci aj veľké? Ak aj máte malú šancu na úspech, ak tam nepôjdete, bude ešte menšia – nulová. Premýšľajte nad tým, Baley, ale nie príliš dlho, prosím.“

Chvíľu nespokojne stískal pery, potom si však naplno uvedomil, že nemá na výber, a spýtal sa: „Koľko mám času do plánovaného...“

Demacheková ho prerušila pokojným, no ráznym: „No tak! Vari som vám dosť jasne nevysvetlila, že nemáme na vý-

ber a neostáva nám už žiadny čas? Odchádzate...“ pozrela sa na svoje zápästie s hodinkovým pásikom, „... o necelých šesť hodín.“

5

Vesmírny prístav sa nachádzal na východnom okraji mesta v takmer celkom uzavretom sektore, ktorý bol však v skutočnosti pod holým nebom. Tento fakt zjemňovalo umiestnenie pokladníc a čakární vnútri mesta a krytá chodba, ktorou k lodiam jazdili uzavreté vozidlá. Všetky odlety sa tradične konali v noci, aby pocit bezpečia umocňovala aj tma.

Nebolo tam veľmi rušno, najmä keď to porovnáme s hustotou zaľudnenia Zeme. Pozemšťania svoju planétu opúšťali len veľmi zriedka a premávka pozostávala výhradne z nákladných letov obsluhovaných robotmi a Vesmíranmi.

Eliáš Baley čakal, kedy ohlásia nastupovanie na jeho loď. Už teraz sa cítil vyčlenený zo Zeme.

Bentley sedel vedľa neho a rovnako ako otec zachmúrene mlčal. Nakoniec to už nevydržal a nadhodil: „Dalo sa čakať, že mama nepríde.“

„Veru,“ prikývol Baley. „Pamätám sa, ako sa tvárila, keď som mal ísť na Solariu, a ani toto nie je iné.“

„Podarilo sa ti ju nakoniec upokojiť?“

„Robil som, čo sa dalo, Ben. Myslí si, že ma čaká nehoda vo vesmíre alebo smrť rukou niektorého z Aurorčanov na tej ich planéte.“

„Zo Solarie si sa vrátil živý a zdravý.“

„O to viac sa bojí tentoraz. Predpokladá, že mi šťastie nemôže vydržať naveky. Tak či onak, nejako to zvládne... Ale drž sa pri nej, Ben. Tráv s ňou viac času, a nech robíš

čokoľvek, ani náhodou nespomeň, že aj ty sa chystáš odletieť na inú planétu. Práve to ju trápi zo všetkého najviac, vieš? Bojí sa, že ju o pár rokov opustíš. Vie, že ona zo Zeme nedokáže odísť, a preto ňu už nikdy neuvidí.“

„Možno má pravdu,“ poznamenal syn. „Môže to tak dopadnúť.“

„Ty sa tomu vieš bez problémov postaviť zoči-voči, ale ona nie, tak to s ňou skrátka nerozoberaj, kým som preč. Dobre?“

„Dobre. Aj tak si myslím, že ju ešte viac hnevá Gladia.“

Baley prudko zdvihol hlavu. „Ty si s ňou...“

„Ani slovo, prisahám! Videla však tú hypervlnovú drámu, chápeš? No a k tomu vie, že Gladia je na Aurore.“

„No a čo? Je to veľká planéta. Azda si nemyslíš, že ma Gladia bude čakať v ich vesmírnom prístave? Jozafát, Ben, tvoja mama fakt nevie, že tá hypervlnová sprostosť je z deviatich desiatín vymyslená?“

Ben radšej zmenil tému, aj keď mu to nešlo ani trocha ľahko. „Pripadá mi divné, že tu sedíš celkom bez batožiny.“

„Aj tak mám toho so sebou priveľa. Som oblečený, vieš? Len čo nastúpim, môjho oblečenia sa zbavia. Ponorcia ho do chemikálií a vypustia ho do kozmu. Mne dajú celkom novú garderóbu, ale až po tom, čo ma poriadne vydezinfikujú, umyjú a nalešia – zvonka aj znútra. Už som si tým raz prešiel.“

Opäť zavládlo ticho, do ktorého Ben povedal: „Vieš, ocko...“ Uprostred vety sa zasekol a skúsil to znova: „Vieš, ocko...“ Ani druhý pokus nedopadol o nič lepšie.

Baley sa naňho uprene pozrel. „Čo máš na srdci, Ben?“

„Oci, teraz sa cítim ako chumaj, ale jednoducho to musím povedať. Ty nie si žiadny hrdina. Ani ja som si to o tebe nikdy nemyslel. Si dobrý človek a najlepší otec na svete, ale nie hrdina.“

Baley len zafučal.

„Ale keď nad tým tak premýšľam,“ pokračoval Ben, „bol si to ty, kto dostal Auroru na našu stranu. Bol si to ty, kto začal tento projekt osídľovania nových svetov. Ocko, veď ty si pre Zem urobil viac ako všetci členovia našej vlády dokopy. Prečo si ťa podľa toho aj necenia?“

Eliáš odvetil: „Preto, lebo nie som hrdinský typ, a tiež preto, lebo o mne nakrútili tú hlúpu drámu. Urobila zo mňa nepriateľa všetkých chlapov zo zboru, rozhodila tvoju mamu a nanútila mi povest', ktorej nemám šancu dostať.“ Na zápästí sa mu rozblikal komunikátor. „Už musím ísť, Ben,“ povedal a postavil sa.

„Viem. Chcem však ešte povedať, ocko, že ja si ťa vážim. Keď sa tentoraz vrátiš domov, dajú ti to najavo všetci, nielen ja.“

Baley mal pocit, že sa priam roztečie od blaha. Rýchlo prikývol, položil synovi ruku na plece a zamrmlal: „Vďaka. Daj na seba pozor – aj na mamu –, kým som preč.“

Potom odišiel a ani raz sa neobzrel. Benovi povedal, že ide na Auroru diskutovať o projekte osídľovania nových svetov. Keby to bola pravda, mohol sa vrátiť celkom triumfálne. Takto však...

Pomyslel si: Vrátim sa v hanbe – alebo možno vôbec.

2

DANEEL

6

Baley sa v kozmickej lodi ocitol tretí raz v živote a ani dva roky od poslednej vesmírnej cesty nijako neoslabili spomienky na jeho predchádzajúce lety. Presne vedel, čo čakať.

Dajú ho do izolácie, v ktorej nesmie nikoho navštevovať a nik nenavštíví jeho, ak nerátame (možno) nejakého robota. Musí podstúpiť nekonečné lekárske výkony – vydymovanie a dezinfekciu (krajšie sa to povedať nedá). Budú sa maximálne snažiť, aby spĺňal podmienky Vesmíranov a ich strachu z chorôb, ktoré podľa nich v sebe nosia všetci pozemšťania.

Zároveň to však bude aj trocha iné. Tentoraz sa celého procesu nebude až tak báť. Nepochybne ani pocit, že opúšťa materinské lono, nebude taký desivý.

Tentoraz bude pripravený na širšie okolie. Tentoraz, hovoril si odvážne (aj keď s trocha zovretým žalúdkom, to musel priznať), si možno vyžiada aj to, aby mu ukázali okolitý vesmír.

Bude vyzerat' inak ako na fotografiách nočnej oblohy mimo mesta?

Spomenul si na prvú návštevu planetária s veľkou kupolou (samozrejme, v bezpečí mestských múrov). Vôbec pri nej nemal pocit, že je vonku. Vôbec to preňho nebolo nepríjemné.

Potom tu boli ešte dva – nie, tri – razy, keď sa ocitol mimo mesta za noci a videl skutočnú oblohu. Vyzerala oveľa menej

pôsobivo ako v kupole planetária, no fúkal tam chladný vietor, ktorý mu pripomínal nekonečné vzdialenosti a robil z toho oveľa desivejši zážitok ako v planetáriu – no menej strašidelný ako za dňa, lebo tma slúžila ako chlácholivá stena. Bol by pohľad z vesmírnej lode podobný ako v planetáriu alebo skôr ako v noci pod holým nebom? Alebo by z toho mal úplne iný pocit?

Uvažoval nad touto otázkou, aby potlačil myšlienky na to, že opúšťa Jessie, Bena aj rodné mesto.

Z číreho siláctva trval na tom, že nechce vozidlo a krátku vzdialenosť k lodi prejde pešo. Koniec koncov, tá chodba má strechu a chýba jej len jedna stena.

Nebola celkom rovná a on sa obzrel za Benom, kým ešte mohol. Ledabolo zdvihol ruku, akoby len nastupoval na expres do Trentonu. Ben mu nadšene zamával a potom vystrel ukazovák a prostredník na oboch rukách do prastareho symbolu víťazstva.

Víťazstvo? Len bezcenné gesto, tým si bol istý.

Prešiel k inej myšlienke, ktorá by ho mohla na chvíľu zamestnať. Aké by asi bolo nastupovať na loď za dňa, keď slnko jasne žiari, kov sa leskne a on aj všetci ostatní sú vystavení otvorenému priestraniu mimo mesta?

Aké by bolo plne si uvedomovať malosť valcovitého sveta, ktorý sa oddelí od nepomerne väčšej planéty, na ktorej sa doteraz držal, a ponorí sa do nekonečných dialav prázdnoty za hranicami Zeme, až kým v nej nenájde inú...

Zachmúrene sa nútil kráčať stále rovnakým tempom a ne-dať nič najavo – alebo si to aspoň myslel. Robot po jeho boku však odrazu zastal.

„Ste v poriadku, pane?“ Nevyslovil to ani zďaleka tak servilne ako jeho pozemské náprotivky. Bol skrátka z Aury.

„Jasné, že som, chlapče,“ odsekol Baley zachrípnuto. „Podme!“

Zrak držal sklopený k zemi a nezdvihol ho, kým sa pred nimi netýčilo kozmické plavidlo.

Aurorská loď!

Nebolo o tom najmenších pochyb. V teplom svetle reflektora sa týčila vyššie, ladnejšie a pritom mohutnejšie ako solarijské plavidlá.

Aj interiér mala lepší ako solarijské náprotivky. Jeho kajuta bola priestrannejšia ako tie pred dvomi rokmi: luxusnejšia a pohodlnejšia.

Presne vedel, čo ho čaká, a bez váhania sa vyzliekol. (Šaty možno dezintegrujú plazmovým horákom. Rozhodne mu ich po návrate na Zem nevrátia – ani minule to nespravili.)

Nejaké ďalšie mu dajú až po veľmi podrobnom vyšetrení, kúpaní, dezinfekcii a batérii injekcií. Na ponižujúce zaobchádzanie, ktorému sa musí podrobiť, sa takmer až tešil. Koniec koncov, aspoň mu vďaka tomu neostane čas na premýšľanie o tom všetkom, čo sa deje s loďou. Prvotné zrýchlenie si takmer ani nevšimol, a keď sa plavidlo vynorilo zo zemskej atmosféry do prázdnoty vesmírnych diaľav, uvažoval o celkom iných veciach.

Keď bol konečne znova oblečený, nešťastne si prezrel výsledok v zrkadle. Materiál jeho šiat bol hladký, reflexný a z každého uhla mal inú farbu. Nohavice sa mu lepili na členky a zdola ich zakrývala sára čižiem, ktoré sa automaticky prispôsobili veľkosti a tvaru nôh. Aj manžety na rukávoch priliehali tesne na telo a dlane zakrývali tenké priesvitné rukavice. Golier blúzy mu obopínal krk a pripojená kapucňa mohla v prípade potreby zakryť hlavu. Takto poctivo ho obliekli nie pre jeho pohodlie, ale aby znížili nebezpečenstvo, ktoré predstavuje pre Vesmíranov.

Ako sa na to teraz pozeral, napadlo mu, že by mu malo byť nepríjemne horúco a vlhko. Napodiv, nič také necítil. Na svoju ohromnú úľavu sa dokonca ani nepotil.

Od toho nebolo ďaleko k rozumnej dedukcii. Obrátil sa k robotovi, ktorý ho sprevádzal k lodi a neopustil ani na palube. „Chlapče, tie šaty sú klimatizované?“

Robot odvetil: „Presne tak, pane. Je to veľmi žiadané oblečenie do každého počasia. Musím dodať, že aj veľmi drahé. Len málokto na Aurore si ho môže dovoliť.“

„Naozaj? Jozafát!“

Uprene sa na toho robota zahľadel. Pripadal mu ako celkom primitívny model – vlastne sa ani veľmi nelíšil od tých na Zemi. Na druhej strane sa na ňom dali nájsť jemné odtenky, ktoré pozemským náprotivkom chýbali. Napríklad vedel do istej miery meniť aj výraz tváre. Keď prezrádzal, že Baley dostal šaty, aké si môže dovoliť len málo Aurorčanov, nenápadne sa usmial.

Štruktúra jeho tela tak trochu pripomínala kov, pritom však budila dojem niečoho pleteného, čo sa pri pohybe vlní, a s farbami, ktoré navzájom kontrastujú a pritom spolu celkom pekne ladia. Inak povedané, kým ste sa nepozreli naozaj poriadne, pokojne by ste nadobudli dojem, že ten robot – aj keď sa nedá pomýliť s človekom – má na sebe ľudské šaty.

Opýtal sa ho: „Ako ti mám hovoriť, chlapče?“

„Som Giskard, pane.“

„R. Giskard?“

„Ak si to želáte, pane...“

„Máte na lodi knižnicu?“

„Áno, pane.“

„Môžeš mi priniesť knižné filmy o Aurore?“

„Aké presne, pane?“

„Dejepisné, politologické, zemepisné – akékoľvek, z ktorých sa môžem dozvedieť viac o planéte.“

„Áno, pane.“

„A čítačku.“

„Áno, pane.“

Robot odišiel cez dvojkrídlové dvere a Baley si sám pre seba trpkó prikývol. Cestou na Solariu mu ani nenapadlo využiť hluchý čas vo vesmíre štúdiom niečoho užitočného. Za posledné dva roky jednoznačne zmúdrel.

Pokúsil sa za robotom Giskardom otvoriť dvere, no ani sa nepohli. Boli zamknuté, presne ako čakal. Nesmierne by ho prekvapilo, keby neboli.

Prezrel si teda aspoň izbu. Mal v nej hypervlnovú obrazovku. Ledabolo siahol na ovládanie, ovalila ho hlasná hudba, po chvíli sa mu ju podarilo stlmiť a nespokojne sa do nej započúval. Znela plechovo a disharmonicky, akoby boli všetky nástroje toho orchestra divne zdeformované.

Siahal na ďalšie kontakty a napokon sa mu podarilo prepnúť na iný kanál. Dávali na ňom vesmírny futbal, ktorý sa tam zjavne hral v beztiažovom stave. Lopta lietala rovno a hráči (bolo ich priveľa a na chrbte, lakťoch a kolenách mali plutvy, ktorými si pomáhali meniť smer) sa vznášali v ladných trajektóriách. Z toľkých nezvyčajných pohybov sa mu až krútila hlava. Opäť siahol na ovládanie a práve našiel a použil kontakt na vypnutie, keď začul, ako sa za ním otvárajú dvere. Obrátil sa k nim, a keďže nečakal nikoho okrem R. Giskarda, na moment si uvedomoval len to, že to nie je on. Až keď raz či dvakrát zažmurkal, rozoznal celkom ľudskú postavu, známu tvár so širokou a mocnou sánkou, bronzové vlasy začesané dozadu a oblečenie konzervatívneho strihu aj farieb.

„Jozafát!“ zvolal priškrtené.

„Partner Eliáš,“ povedal hosť a vošiel do kajuty s náznačkom vážneho úsmevu na tvári.

„Daneel!“ skríkol Baley a nadšene robota objal. „Daneel!“

7

Baley objímal Daneela – úplne nečakaného, no dokonale známeho – ako jediné silné prepojenie s minulosťou. Stískal ho so zmesou extrémnej úľavy a náklonnosti.

Potom si postupne, pomaly uvedomil, že neobjíma Daneela, ale R. Daneela – robota Daneela Olivawa. Objímal robota, ktorý ho jemne držal a dal sa objímať, lebo mu pozitronické potenciály v mozgu nedovolili čokoľvek iné, aby v človeku nevyvolal sklamanie či hanbu.

Nemenný Prvý zákon robotiky hlása: „Robot nesmie ublížiť človeku...“ a brániť sa priateľskému objatiu by človeku jednoznačne ublížilo.

Baley pomaly – aby nedal najavo, ako divne sa cíti – uvoľnil zovretie. Dokonca robotovi nakoniec aj jemne stisol rameno, aby z toho vycúval celkom nenápadne.

„Nevidel som ťa, Daneel,“ začal, „odkedy si na Zem priviezol tú loď s dvomi matematikmi. Pamätáš si na to?“

„Isteže si to pamätám, partner Eliáš. Je mi potešením znova sa s tebou stretnúť.“

„Takže už cítiš aj emócie, čo?“ nadhodil Baley zľahka.

„Nemôžem potvrdiť, že ich cítim v ľudskom zmysle. Môžem však povedať, že pohľad na teba akoby mi uvoľnil myšlienkové dráhy a utlmil vplyv gravitácie na moje telo aj s ďalšími vplyvmi, ktoré dokážem identifikovať. Preto si myslím, že to, čo cítim, svojím spôsobom korešponduje s tým, čo človek vníma ako potešenie.“

Baley prikývol. „Ak máš pri mne lepšie pocity ako bezo mňa, tak mi to dokonale stačí. Chápeš, starý partner? Ale ako to, že tu vôbec si?“

„Giskard Reventlov ohlásil, že si...“ Daneel sa odmlčal.

„Očistený?“ nadhodil Baley sarkasticky.

„Dezinfikovaný,“ opravil ho Daneel. „Giskard Reventlov ohlásil, že si dezinfikovaný, a ja som dospel k záveru, že je čas ísť za tebou.“

„Azda si sa predtým nebál infekcie?“

„Ani v najmenšom, partner Eliáš, ale ostatní na lodi by sa potom zdráhali ocitnúť sa v mojej prítomnosti. Obyvatelia Aurory sú citliví na možnosť infekcie – niekedy aj za hranicou racionálneho odhadu pravdepodobnosti.“

„To chápem, ale ja som sa nepýtal, prečo si tu práve teraz. Myslím skôr, prečo si vôbec na lodi?“

„Doktor Fastolfe, ktorému patrím, mi z viacerých dôvodov prikázal nastúpiť na loď, ktorá ťa mala privieť zo Zeme. Zdalo sa mu vhodné, aby si mal okamžite k dispozícii niečo známe, len čo nastúpiš na túto nepochybne strastiplnú cestu.“

„Milé, že mu to napadlo. Ďakujem mu.“

R. Daneel na to zareagoval vážnym úklonom. „Doktor Fastolfe mal tiež pocit, že toto stretnutie aj mne poskytne,“ opäť sa na moment odmlčal, „primerané pocity.“

„Myslíš potešenie, však, Daneel?“

„Keďže teraz už ten termín smiem použiť, tak áno. Potešenie. No a tretím a najdôležitejším dôvodom...“

V tom momente sa znova otvorili dvere a do kajuty vošiel R. Giskard.

Baley k nemu obrátil hlavu a neubránil sa vlne znechutenia. R. Giskard bol neodškriepiteľne robot a jeho prítomnosť akoby zosilňovala robotickú povahu Daneela Olivawa (R. Daneela Olivawa, pripomenulo sa mu odkiaľsi), aj keď

Daneel bol nepomerne dokonalejší. Baley nechcel, aby niečo podčiarkovalo Daneelovu robotickú povahu. Nechcel cítiť poníženie za to, že ho nedokáže vnímať ako nič iné, len ako človeka s trocha strnulým vyjadrovaním.

Netrzeplivo vyštekol: „Čo je, chlapče?“

R. Giskard odpovedal: „Priniesol som knižné filmy, ako ste žiadali, pane. Aj čítačku.“

„No tak to niekam polož. Polož to! A potom sa tu už nemusíš zdržiavať. Bude tu so mnou Daneel.“

„Áno, pane.“ Robot letmo obrátil oči – na rozdiel od Daneela mu v nich čosi žiarilo – k Olivawovi, akoby sa pýtal na pokyny od nadriadeného.

R. Daneel mu ticho povedal: „Bude vhodné, priateľ Giskard, aby si ostal hneď pred dverami.“

„Ostanem, priateľ Daneel,“ odvetil Giskard.

Potom odišiel a Baley sa trocha nespokojne spýtal: „Prečo má ostať pred dvermi? Som azda väzeň?“

„V tom zmysle, že počas letu nemá dovolené žiadne kontakty s posádkou,“ odpovedal R. Daneel, „musím konštatovať, že naozaj si väzeň. To však nie je dôvod pre Giskardovu prítomnosť... V tomto bode by asi bolo vhodné povedať ti, aby si neoslovoval Giskarda – ani žiadneho iného robota – slovom ‚chlapče‘.“

Baley sa zamračil. „Azda ho to neuráža?“

„Giskarda nemôže uraziť nič, čo mu človek povie. Ide len o to, že oslovovanie robotov ‚chlapče‘ nie je na Aurore bežné a bude lepšie nevytvárať zbytočné trecie plochy medzi tebou a Aurorčanmi tým, že celkom zbytočne zdôrazníš svoj pôvod výrazivom, ktorému sa dá ľahko vyhnúť.“

„Ako ho mám teda oslovovať?“

„Tak ako mňa – prostredníctvom jeho akceptovaného identifikačného mena. Koniec koncov, je to len zvuk naznačujúci,

ktorú osobu oslovuješ... a prečo by mal byť jeden zvuk lepší ako druhý? Je to len konvencia, nič viac. Napríklad, Aurorčania nezvyknú robotov označovať ako ‚to‘, ale len ‚ona‘ alebo ‚on‘. Aj ‚R.‘ pred menom sa ako označenie robota používa už len pri formálnych udalostiach najvyššej úrovne – a aj tam to už rýchlo mizne.“

„Ale, Daneel...“ Baley potlačil nečakaný impulz nazvať ho R. Daneelom, „... ako potom rozoznáš, kto je človek a kto robot?“

„Rozdiel medzi nimi je viditeľný na prvý pohľad, partner Eliáš. Nie je potrebné ani vhodné zbytočne ho zdôrazňovať. Aspoň tak to vidia Aurorčania, a keďže si od Giskarda žiadal knihy o Aurore, zrejme sa chystáš oboznámiť so všetkým aurorským, aby si lepšie splnil úlohu, na ktorú si sa podujal.“

„Úlohu, ktorú na mňa hodili... áno. Ale čo keď rozdiel medzi človekom a robotom nie je viditeľný na prvý pohľad, Daneel? Tak ako v tvojom prípade?“

„Načo to potom rozlišovať, pokiaľ si to nevyžaduje konkrétna situácia?“

Baley sa zhlboka nadýchol. Nebude ľahké zvyknúť si na predstieranie Aurorčanov, že roboti neexistujú. Povedal: „Ale ak ma Giskard nestráži ako väzňa, tak prečo stojí pred dverami?“

„Lebo plní rozkazy doktora Fastolfa, partner Eliáš. Má ňa ochraňovať.“

„Ochraňovať? Pred čím... alebo pred kým?“

„K tomuto bodu sa doktor Fastolfe nevyjadril celkom jasne, partner Eliáš. Keďže však prípad Jandera Panella rozvíril ľudské vášne...“

„Prípad Jandera Panella?“

„Robota, ktorému predčasne ukončili užitočné fungovanie.“

„Inak povedané, ktorého zabili.“

„Zabiť sa v ľudskom ponímaní zvyčajne dá len človek.“

„Ale na Aurore sa vyhýbajú deleniu na ľudí a robotov, nie?“

„Veru tak, vyhýbajú. Na druhej strane, pokiaľ viem, ešte nikdy nedošlo k takémuto deleniu či jeho absencii pri posudzovaní ukončenia životnosti. Neviem, aké pravidlá pri ňom platia.“

Baley sa nad tým zamyslel. V skutočnosti to vôbec nebolo dôležité – bola to len prostá sémantika. Stále však potreboval zistiť viac o zmýšľaní Aurorčanov. Bez toho sa nikam nedostane.

Pomaly nadhodil: „Človek, ktorý funguje, je živý. Ak jeho život násilne ukončí iný človek, nazývame to vraždou alebo zabitím. Vražda je z týchto dvoch slov oveľa silnejšia. Ak sme svedkom pokusu o násilné ukončenie ľudského života, kričíme ‚Vražda!‘, a nie ‚Zabíť!‘. To druhé je príliš formálne a menej emocionálne.“

R. Daneel poznamenal: „Nerozumiem tomu tvojmu deleniu, partner Eliáš. Ak zabitie aj vražda označujú násilné ukončenie ľudského života, tak by mali byť vzájomne nahraditeľné. Aký je v nich rozdiel?“

„Keď vykričíš jedno z nich, ľuďom z toho vie tuhnúť krv v žilách. Pri druhom to až tak neplatí, Daneel.“

„Ale prečo?“

„Pre konotácie a asociácie, pre jemný účinok, ktorý sa nedá obsiahnuť v slovníkovom hesle, ale pochopíš ho rokmi praxe. Kvôli povahe našich viet a okolnostiam aj udalostiam, ktoré sa v človeku spájajú s použitím jedného z tých výrazov.“

„Nič z toho v programe nemám,“ pripustil Daneel s nezvyčajnou bezradnosťou v hlase. Bolo ju cítiť aj napriek absencii akýchkoľvek emócií (ako vždy, keď hovoril).

Baley sa ho spýtal: „Nemôžeš skrátka dať na moje slová, Daneel?“

Olivaw rýchlo – takmer akoby mu nečakane poskytli riešenie hlavolamu – odvetil: „Nepochybne, partner Eliáš.“

„Tak potom by sme o fungujúcom robotovi mohli hovoriť ako o živom,“ pokračoval Baley. „Mnohí by zrejme takéto rozšírenie daného pojmu odmietli, ale my si môžeme dovoliť aplikovať ho podľa vlastných potrieb. Je ľahké vnímať fungujúceho robota ako živého, takže by bolo zbytočnou komplikáciou hľadať pre tento stav nový výraz a zbytočne sa vyhybať používaniu starého. Napríklad ty žiješ, nemám pravdu, Daneel?“

Robot pomaly zdôraznil: „Ja fungujem.“

„No tak! Ak žije veвериčka, chrobák, strom či steblo trávy, tak prečo nie aj ty? Nikdy si nezapamätám, že mám hovoriť – a premýšľať – o sebe ako živom a o tebe ako len fungujúcom. Najmä na Aurore, kde by som nemal zbytočne rozlišovať medzi sebou a robotom. Preto ti hovorím, že obaja žijeme, a ty by si mal dať na moje slová.“

„Aj to urobím, partner Eliáš.“

„Ale môžeme pritom označovať násilné ukončenie života vraždou, tak ako u človeka? S tým by sme mohli aj dosť váhať. Za rovnaký zločin má byť rovnaký trest, však? No a ak je za vraždu človeka trest smrti, nemal by platiť aj pre toho, kto úmyselne skončí fungovanie robota?“

„Trestom za vraždu je psychická sonda, partner Eliáš. Po nej nasleduje vytváranie novej osobnosti. Zločin spáchala osobnostná štruktúra mysle, nie život celého tela.“

A aký je na Aurore trest za násilné ukončenie fungovania robota?“

„Neviem, partner Eliáš. Pokiaľ viem, na Aurore zatiaľ nikdy k ničomu podobnému nedošlo.“